

Gz. A. 4,2 (4,2)	Z. K. 3,8 (4,0)	Gy. J. 3,5 (4,1)	A. K. 4,8 (4,9)	B. S. 4,4 (4,2)	Sz. M. 3,2 (3,9)
B. J. 4,6 (4,4)	G. A. 3,9 (4,1)	J. M. 2,5 (2,8)	F. J. 4,0 (4,2)	R. G. 4,9 (4,7)	P. A. 4,7 (4,7)
K. S. 2,9 (3,3)	K. E. 3,2 (3,9)	K. G. 2,9 (3,9)	S. J. 3,0 (3,9)	K. L. 2,6 (2,9)	P. T. 3,9 (4,1)
T. J. 3,2 (3,4)	T. E. 3,7 (3,6)	D. T. 4,9 (4,8)	Sz. G. 1 (3,0)	B. Cs. 3,4 (3,6)	D. K. 4,0 (4,6)
B. A. 2,6 (3,7)	Z. V. 4,0 (4,1)	G. P. 1 (2,3)	P. T. 3,4 (3,8)	B. A. 3,8 (3,6)	W. M. 1 (2,6)

3. táblázat

Az ülésrendet, mint mikrotopográfiai hatást fogom fel, és így látom a sok más tényező mellett a kimutatható szerepét az értelmi erők alakulására, ezért a vizsgálat tárgyát képezheti kiegészítésként a pedagógia (módszertan) számára.

PAIZS IMRE
Berzence

Könyvtárfejlesztő gyakorlatunk az Irányelvek szellemében

Az utóbbi években a nevelési intézmények munkáját alapvetően meghatározó oktatáspolitikai tanácskozásoknak voltak tanúi. Az MSZMP X. Kongresszusa határozata alapján megtörtént oktatási rendszerünk felülvizsgálata. A bizottságok jelentéseit figyelembe véve a Központi Bizottság határozatot hozott az oktatás helyzetéről és fejlesztésének feladatairól. A határozat előkészítésének folyamán és azt követően is, fontos kérdésekben országos intézkedések történtek. Irányelvek, állásfoglalások jelentek meg. Ezek a dokumentumok hosszú évekre meghatározzák feladatainkat. Újszerűen – a korábbi évek gyakorlatától eltérően nem rendeletek, utasítások paragrafusai alapján – a pedagógiai tevékenységünkhöz kapcsolódó feladatok megvalósítására szólítanak fel, és ehhez határozott szakmai irányutatót is adnak.

Napjainkban nem elég csak ismerkednünk a célkitűzésekkel. A feladatainkat fel kell ismerni, mert az új oktatáspolitikai koncepció késői elfogadása és érvényesítése intézményeink életében behozhatatlan hátrányt jelenthet.

Ilyen új intézkedéstípus a M. K. 1971. évi 24. számában megjelent „Írányelvek a 18 éven aluli ifjúság könyvtári ellátásának javítására” c. dokumentum is. Hol tartunk és mit tehetünk a jelenlegi körülményeink között az Írányelvekben megjelölt feladatok megvalósításáért?

Az Írányelvek iskoláink egy részében kedvező visszhangra talált. Több iskolában a nevelőtestületek a feladataikat ugyan látják, de az elinduláshoz korszerűbb vezetői szemlélet kellene. Vannak olyan iskolák is, ahol csak bizonyos tantárgyak drága szemléltető eszközeit szerzik be. Elfeledkeznek arról, hogy a könyv minden tantárgy tanításához hasznos ismereteket közvetít. Másutt külső segítséget várnak, mert gazdasági helyzetüket a feladatok nagyságához mérten gyengének minősítik. Valószínű még sokféle kanyargós út vezet a célok eléréséhez. – Válasszuk az egyenesebb utat, ha kicsit meredeknek is tűnik. Haladjunk a jelzett úton, ahol az irányok is adóttak. Tapasztalatunk alapján állíthatom, hogy ez járható út, gyakorlatunk is ezt mutatja. Gondolataimat, a teljesség igénye nélkül, azoknak a testületeknek ajánlom, akik most kezdtek vagy ezután kezdik el nagyobb lendülettel a könyvtárfejlesztést.

1. Mindenekelőtt átgondolt programot kell készíteni a korszerű iskolai könyvtár kifejlesztésére. Ennek tartalmát, a kivitelezés módját és ütemét a helyi elhelyezési és pénzügyi lehetőségek határozzák meg. Döntő jelentőségűnek tartom azonban az igazgató és a közvetlen segítőinek korszerű szemléletét az Írányelvekből következő feladatok felismerésében.

A párthatározat többek között a következő célt jelöli meg: „Az alapképzést adó intézmények a képzés minden fokozatán törekedjenek a továbbképzés és az önművelés iránti igény kialakítására, az önálló tanulás képességének kifejlesztésére.” (III./5.) Ehhez kapcsolódik dr. Arató Ferenc megállapítása is, amely szerint „...teljesen kézenfekvő a permanens önművelődés és a könyv, könyvtár kapcsolata. Az önképzést biztos alapokra helyezni csak az iskolában, az oktatással összekapcsolt könyvtári tevékenységgel lehet.” (Könyv és Nevelés, 1/1973. sz.)

Ahol ezek a gondolatok megértésre találnak, gyakorlati tennivalókra ösztönzik a ma pedagógusát. Tudom, iskoláink körülményei eltérőek, de vallom, hogy a célkért lelkesedő nevelői kollektívák belátható időn belül nagyszerű eredményeket érhetnek el. Valamennyi iskolában, bármilyen szinten is van a könyvtárügy, évről évre magasabb szintre lehet lépni. Hatékonyabban kell a fejlesztés ütemét gyorsítani, mert máris nagy a lemaradás.

A jól felszerelt fizika-, kémia- és biológiaszertárak mellett, a könyvek is megérdemelnének kezdetben egy szertárnyi helyiséget. Gondolkodni kellene azon, hogy az épületrész kisebb átalakításával, leválasztással vagy szertárak összevonásával, hogyan adhatunk otthont a könyveknek is. Egy ilyen helyiség minden nevelő munkáját segítő „szertár” lehet.

2. Ahol a felsoroltakra sincs ma még lehetőség, a könyvtár fejlesztését mégis el kell kezdeni. A megjelenő Képes történelem, Képes földrajz, a Búvár zsebkönyvek, Sirály könyvek, Az én múzeumom, Az én zeneszerzőm, Bölcs Bagoly, Nagy emberek élete, Így élt... stb. sorozatok és a nevelők számára megjelenő pedagógiai könyvek, kiadványok nem hiányozhatnak iskoláinkból. Ezeket a könyveket nem adják ki évenként újból. Hiányuk pedig nevelésünkben pótolhatatlan kiesést jelentenek.

„Az állománygyarapítás joga és felelőssége a könyvtáros közreműködésével az iskola igazgatójéé” – olvassuk az Írányelvekben. A lehetőségeket a költségvetés összeállításánál lehet és szükséges megteremteni. Vajon az 1973. költségvetési évben

kellően gondoltunk-e erre? Sikerült-e az Irányelveket az iskolafenntartó tanácsokkal úgy értelmezni, hogy támogatásukat is megadják e nemes cél érdekében?

A múlt évi többletbevételekből, pénzmaradványokból milyen arány jut könyvek és könyvtári berendezések vásárlására? – Az a tapasztalatom, ha az iskolafenntartó tanácsok is megismerik közös feladatainkat, lehetőségeik szerint támogatást is adnak. A támogatás egyik módja az is, hogy a felelősséghez biztosítják a nagyobb hatáskört, az önálló gazdálkodás jogkörét. Az Irányelvek szellemét képviselünk, az önállósággal pedig élnünk kell.

Az állománygyarapításhoz kapcsolódik a mennyiségi célok, normák megközelítése, vagy elérése. Folyamatos fejlesztés eredményeképpen – a selejtezésekkel is számolva – a normákat intézményünkben sikerült is elérni. Tapasztalatcsere, összehasonlítás céljából az alábbi könyvtári adatokat állítottam össze.

Állomány alakulása:

Időpont	Ifjúsági könyvtár köteteteinek		1 tanulóra jutó kötetszám	Nevelői könyvtár köteteteinek	
	száma	értéke		száma	értéke
1963. XII. 31.	414	5 038	0,9	1200	18 793
1967. XII. 31.	967	13 137	2,6	1789	30 578
1970. XII. 31.	1115	17 067	3,4	2308	41 777
1971. XII. 31.	1488	24 895	4,8	2540	46 546
1972. XII. 31.	2125	38 722	7,6	2757	49 958
1973. III. 31.	2314	44 143	—	2833	51 300

Gyarapodás alakulása:

			gyarapodás 1 tanulóra		
	száma	értéke			
1963—67.	553	8 099	Ft	589	11 785
1968—70.	148	3 930	—	519	11 199
1971-ben	373	7 828	—	232	4 769
1972-ben	637	13 827	25,70	217	3 412
1973-ban terv		12 000	49,70		5 000

A minőségi célokhoz kapcsolódik az állomány összetétele. Az ajánlott mutatót – „... a teljes könyvtár állományának legalább 60 százaléka a népszerű tudományos, ismeretterjesztő irodalmat képviselje” – csak folyamatos munkával lehet elérni. Sajnos a 60-as évek elején és azt megelőzően csak a mennyiségi szemléletünk érvényesült. Nagyon fontos az az elv is, hogy a tantárgyak tanításához felhasználható irodalmat szerezzük be. A nevelő-oktató munkában didaktikai megfontolásból az egyes művekből 4–5, de esetenként 5–10 példányt is indokolt beszerezni. Gyakorlatunkban ezt az elvet továbbra is érvényesíteni kívánjuk.

A folyóiratok megrendelése, összegyűjtése és megőrzése ugyancsak fontos része a könyvtári munkának. A legfontosabb pedagógiai és módszertani folyóiratok mellett a művelődéspolitikai folyóiratokat is kell jártni, mert a nevelők tájékozódására a lehetőséget az intézménynek is biztosítani kell. Jelenleg 40–45 féle folyóirat jár, köztük a Szegedi Tanárképző Főiskola Szakszervezeti Bizottsága jóvoltából a Kincskereső c. ifjúsági lap is. A megyei könyvtár szolgáltatásaihoz is hozzájárulhatunk, hiszen a közelmúltban megjelent dr. Szalai Imréné: Szakfolyóiratok Somogy megyében című kiadványban iskolánk régi folyóiratait nyilvántartásunk alapján számon tartják.

Szabadpolcos könyvtárunknak vetítőt, lemezjátszót, magnetofont is biztosítunk, hogy speciális feladatait megoldhassa. Filmek, hanglemezek és magnetofonszalagok

folyamatos gyűjtésére is lehetőséget kellett keresni, mert a megjelenő művek felhasználásával a nevelő-oktató munkánkat, pedagógiai eljárásainkat hatékonyabbá tehetjük.

3. A könyvtárfejlesztő munkánkban az Irányelvekkel összhangban segíti a nevelőket a megjelenő könyvtári szakirodalom is. A következő gondolatok foglalkoztatnak ezzel kapcsolatosan. Rendelkeznek-e iskoláink a tantárgyi bibliográfiákkal és az Új beszélő könyvtár c. könyvvel? Jár-e a Könyv és Nevelés című folyóirat? Van-e lehetőségük kartársainknak az Új könyvek c. kiadványt figyelemmel kísérni? Sikert-e megismerni az V. Nevelésügyi Kongresszus, a III. Országos Könyvtárügyi Konferencia iránymutató szemléletét? – Számptalan figyelemre méltó gondolat vetődik fel a megjelenő szaklapokban, művelődéspolitikai folyóiratokban. Meg kell ismerünk ezeket, mert erőt meríthetünk és biztonágérzetünk fokozódik.

4. Természetesen a feladatok végrehajtásához a könyvet szerető nevelők közül egy lelkes „közkatona” is kell, a könyvtáros. Az ő aktív kezdeményezésével, közreműködésével csatát nyerhetünk. Hiszem, hogy minden testületben van már szorgalmasan dolgozó könyvtáros, aki az igazgatót segíti feladatainak végzésében. Sikert-e vagy tervezik-e a továbbképzését? Számolunk-e a többletmunkájáért járó anyagi jutvatással? Ezek is fontos kérdések, megoldásukért tennünk kell.

5. A fejlesztés, az állománygyarapítás tervszerűséget igényel. Csak pedagógiailag válogatott műveket, számunkra eszközként szolgáló könyveket szabad beszerezünk. Az ösztönösséget, a véletlen tényezőket csak úgy tudjuk kizárni, ha igénybe vesszük a Könyvértékesítő Vállalat Könyvtárellátó Osztályának és a Könyvtárellátó Vevőszolgálatának tanácsait, szolgáltatásait. Ezt igényelni kell, mert a szakmai szempontok ezt így kívánják. (Levelek, keretszerződések címzése: Könyvtárellátó, 1132 Budapest, Postafiók 204.)

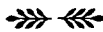
6. Az Irányelvek alapján az iskolai könyvtárat működtetni is szükséges. Tanulóifjúságunk és a nevelők részére rendszeres szolgáltatást is biztosítani kell. A házirendben a kölcsönzés szabályait, idejét rögzíteni indokolt. A zavartalan kölcsönzés és könyvtárhasználat csak úgy biztosítható, ha az iskolai munkarend összeállításánál e jelentős pedagógiai tényezővel is számolunk.

Gyakorlati munkánk során látjuk azt is, hogy az elvek érvényesítése a fejlesztés mennyiségi szakaszában könnyebb feladat, mint a pedagógiai célok és követelmények megvalósítása. Az önművelés iránti igény és az önálló ismeretszerzés készségének kialakítása nehéz és időigényes didaktikai feladat. Az OPKM ez irányú kísérleteinek eredményei segíthetik az útkereső, kezdeményező nevelők munkáját.

Az általam felsorolt és ajánlott tevékenységeket a gyakorlatunkban kipróbáltuk. Ismerem a szomszédos iskolák sikeres erőfeszítéseit is. Ezért állíthatom, hogy 3–5 év alatt is jelentős feladatokat oldhatunk meg. Természetesen, az érintett problémák sok esetben csak formális elemei az igazi könyvtárpedagógiai munkának, de alapvető feltételei. Elért eredményeink szerények, de biztatóak. Összinté örömrünk az, hogy a falu körülményei között is lehet megvalósítani értelmes, a nevelést szolgáló célkitűzéseket. Iskolai nevelő-oktató munka viszonylag kedvezőtlen környezeti tényezőinek ellensúlyozása miatt talán itt még nagyobb szükség van az iskolai könyvtárra. A hátrányos helyzet csökkentése távlatokban biztos eredményeket hoz, mert mind több gyermeket nevelhetünk és taníthatunk a könyv és a könyvtár használatára.

Szeretnénk, ha iskolánk megfelelné az Irányelvek célkitűzéseinek. Tervezőmunkánkban ezért helyet biztosítunk a további könyvtárfejlesztő tevékenységnek. Épülő új iskolánkban a típustervezés hiányosságai ellenére könyvtárat alakítunk ki, és lesz tanterem nagyságú olvasóteremünk is. A meglévő könyvtári berendezéseinket újabb beszerzéssel pótoljuk. A jelenleg még külön kezelt nevelői és ifjúsági könyv-

tárat új, a könyvek számára méltó környezetbe, szépen berendezett iskolai könyvtárba helyezhetjük. (1973 szeptember.) Terveink realisak, pedagógiai és gazdasági szempontból is megalapozottak. Feladataink a könyvtári nevelőmunkában a következő években kibontakozhatnak, ha a megkezdett úton az Irányelvek szellemében halad tantestületünk. Ebben a felsoroltakon kívül kötelez a pár éve „Könyvtárat minden iskolának!” jelszóval indult somogyi mozgalom is.

Igaza van Rakonczás Pálnak!!!

I NY T 1972/5. számában az orosz beszédgyakorlati anyag új feldolgozási módját mutatja be a Szegedi Tanárképző Főiskola egyik tanára.

Tanulmányát így fejezi be, ... és talán az általános iskola felsőbb osztályaiban is”. Erre a „talán”-ra akarok reagálni. Támogatom módszerét, hiszen ugyanezt alkalmazom már 15 éve, amióta általános iskolában *tanultatom* (nem tanítom) az orosz nyelvet. Nagyon jól bevált szövegfeldolgozási módszernek bizonyult ez nálunk általános iskolában is.

Nem rohantam kísérletem befejezése után a tételeim bebizonyítására. Ezt maga az élet bizonyította be. A múlt évben szakmai gyakorlaton volt nálam a nyíregyházi főiskoláról egy tanárjelölt. Ő a régi módszerrel (három vagy négy részre osztotta az olvasmányt) tanultatott. A felméréseink az új módszer eredményességét igazolták. Bár elismerte az új módszer hasznát, nem csinálta, mert nekik nem így tanították. Szeged és Nyíregyháza között nem nagy a földrajzi távolság, de annál nagyobb a tantárgypedagógiai szakadék. Minden tanár szuverén joga a tanulatási egységet olyanra szabni, amilyenre akarja, de azt sosem felejtjük el, hogy az eredményesség legyen a célja minden kísérletünknek. A tanulatás alatt mindazt értem, amit Dr. Banó István ért a tanítás és tanulás folyamata alatt.

Ki kellene dolgozni az idegen nyelvek tanulatásának tantárgyi pedagógiáját minden megyei Továbbképző Kabinetben.

Ezeket összehitni és a jobbakat egy OPI kiadványban közzé tenni.

A tartalomközpontú módszer általános iskolai alkalmazásánál figyelembe kell vennünk a tanulók életkori sajátosságait, mint fontos pedagógiai elvet. A Főiskolán talán helyénvaló a sok fordítás. Általános iskolában minden új olvasmányt egyszer fordítunk le, (csakis tolmácsoló fordításban) úgy, hogy az egyik tanuló olvassa a szöveget a másik fordítja. Közismert a fordítás káros fekéző hatása a nyelvtanulás kezdő fokán. Rombolja az addig alig kiépülő artikulációs bázist. Adjunk több alkalmat tanulóink artikulációs bázisának kifejlesztésére páros munkával, kérdés és felelet

alkalmazásának módszerével. A sok új modern eszköz alkalmazása során sem feledkezzünk meg a játékoságról. 1946-ban orosz nyelvet tanított Gyulán a gimnáziumban nekünk egy orosz származású tanárnő. Tankönyv nélkül. A témacsoportos oktatás úttörője lehetett. Rövid vázlatot diktált, s azt dolgoztuk fel. A tankönyv csak témát ad az egyes olvasmányokkal. Ha túl hosszú, le kell rövidíteni. A mostani hatodikos tankönyv szövegeit hosszúnak tartom. Tankönyvíróink a jövőben vegyék figyelembe ezt, és rövidebb olvasmányt szerkesszenek.

A Rakonczás Pál által leírt módszerben nem találtam a differenciálást. Azt nem, de a helyét igen. Azt megkerestem, mert nálunk minden harmadik tanuló cigány, s ezektől nem lehet ugyanazt megkövetelni, mint az ingerdúsabb környezetben élő tanulóktól. Bár minden szerénykedési póz nélkül írhatom, hogy ezek a szociálisan is elesett tanulók is csak ötös vagy négyesre olvasnak oroszul. Csak ez a módszer alkalmas a tanulói teljesítmény differenciálására. A szöveg olvasása, szókírása csak az auditív lexikai előkészítés után következhet. A következő órán egyszer lefordítjuk az olvasmányt. A következő órán maguk a tanulók a kérdésekre adott válaszaikkal differenciálják magukat két csoportra. Az egyik a jó a másik a jobb. A jó ellensége nem mindig a rossz, lehet a jobb is. Én az utóbbit tartom a jó igazi ellenségének.

Persze nem úgy differenciálunk, hogy a gyengébb képességű tanulónak könnyebb kérdést adunk fel. Hanem úgy, hogy az olvasmány kérdései adva vannak, s azokból választhat a tanuló, a mennyiségi és minőségbeli különbség az, ami differenciál. Ezt csak a fent említett anyagfeldolgozási módszerrel lehet elérni. Már pedig el kell érni, mert differenciálni az azt is jelenti, hogy sikerélményt nyújtani a különböző teljesítményfokon dolgozó tanulóknak részére.

A sikerélmény pedig előrevisz munkában, tanulásban egyaránt.

Marofka Imre
Aranyosapáti